

Kozma László

Triptichon

Árpád-házi szent királyok (II.)

Szereplők: Krisztus, Mária, Isteni szózat, Szent István, Boldog Gizella, Szent Imre, Szent László, Géza király, Mór apát, Gellért püspök, krónikás, szavaló (szavalók), tanár, diák

2. jelenet SZENT IMRE

Szavaló:

Reménnyel az ország, tiszta hittel várta,
Véle folytatódják István királysága.
Térdre hullott Imre, és lelkét kitárta,
Hozzád szállt imája:

Imre:

— Tőled van, Isten, királyok hatalma,
Krisztus, feléd fordul nemzetek bizalma,
Adj olyan hatalmat, vezetni a népem,
Hogy tehozzád térjen.

Add, Uram Isten, bár életem árán,
Kereszt uralkodják magyarok hazáján.
Terjeszd ki e földre megváltó kegyelmed,
Néped fölemeljed.

Bakony erdejében fohászkodik Gellért:

Gellért:

— Érleld meg e földön szőlődnek gerezdjét.
Amely tested rejti, áldozati ostya,
Megváltásunk hozza.

Veszprém városában Gizella királyné,
Szíve dobbanása rebbenő madaré.
Templomi palástba hímzi arany álmát:
Boldog Magyarország fényes ragyogását.

Gizella:

— Hallgasd meg kérését, ki messziről tért meg,
Hazajöttem ide, óvjad ezt a népet,
Ne hagyja el béke, bőség és szerencse,
Jövő dicsőségre a fiam vezesse.

Szavaló:

— Túl emberi terven szándéka Istennek
Más utat készít hívének, a szentnek.
Földi hiúságot aki megvetette,
Magához emelte.

Így teljesült be imádságod végleg:
Szent Imre herceg, vezetheted néped.
Nyertél az Úrtól nem romló hatalmat,
Hitünk hogy megtartsad.

Krónikás:

A nemes Imre herceg előkelő nemzetségből, mint a cédrus a Libanonról, Szent Istvántól, Magyarország első királyától származott, érenyekkel nagyon feldíszítve ragyogóan tündökölt. Így kezdődik Imre herceg középkori legendája. A kis Imre herceg minden éjjel, amikor a többiek már lefeküdtek istennek zsoltárokat énekelve virrasztott. Ezt atyja, István király titokban gyakran megfigyelte. A középkori legendák elsősorban jámborságát hangsúlyozzák, de, mint trónörökösnek, értenie kellett a harcművészethez is. 1030-ban valószínűleg Imre vezette a győri csatát, melyben II. Konrád német császár támadását verte vissza.

Szavaló:

Magyarország éke, nemzetünk reménye
Született a földre örök dicsőségre.
Szelíd imádságra, bátor harcra termett
Ifjak példaképe, vitéz Imre herceg!

Közös imádsággal, egy-fohással kérlel
Budavárnak népe, Csíksomlyón a székely.

Diák:

— Nehéz küzdelmünkben mireánk tekintve
Békében és harcban segítsél meg, Imre!

Veszélyben az ország, vad ellenség támad
Üvöltése harsan töröknek, tatárnak.
Ki védi meg immár elárvult hazánkat?

Diák:

— Segíts, Imre herceg, ha ránk tör pogány had!

Pusztaság a földünk, felégetve minden,
Muhi csata után már reménység sincsen?
Félig romos templom harangszava kondul
Feltámad a nemzet, hitében megújul.

Teljesül e földön Istennek szándéka,
A széjjelszórt népet összegyűjti Béla.
Margit lesz lakója Duna szigetének.

Diák:

— István, Imre herceg! Vezesd újra néped!

Nándorfehérváron dörögnek az ágyúk,
Támad az ellenség, egy magyarra száz jut.
Megvillan a szablya Hunyadi öklében.

Diák:

— Vesszek el, Istenem, de a nemzet éljen!

Szikla az imádság, ha a fal törékeny.
Fehér zászló bomlik a torony tövében.
Fehér zászló lebben, mint a könnyű pára
Századok mélyéből Szent Imre fohásza.

Acéllá lesz a kar, eltűnik a kétség,
A tétova lelket tölti új reménység.
Egyetlen rohammal szétszórva az ellen,
Hiába harcolna az imádság ellen.
Ismét egy pusztaság. Mohács temetője.
Rettentő tűzvihar zúdul magyar földre.
Máriához fordul Zrínyinek imája.

Diák:

— Hozza meg győzelmünk hulló vérnek árja!

Rákóczi Ferencnek dobjai peregnek,
Ósi szabadságért küzd a magyar nemzet.
Fohásával hívja Istvánt, Imrét, Lászlót.

Diák:

— Vitéz magyar szentek, óvjátok a zászlót!

Akinek a neve századokon által
Zeng a csatakürtön, s mint az ima, szárnyal,

Segíts Imre herceg, a nemzeted kérlel
S véled Istenének templomában térdel.

Együtt adjunk hálát, Krisztushoz hajolva,
Megtartotta népünk egy évezred óta.
Egy évezred előtt, ahogyan te kérted.

Buzgó imádsággal:

István:

— Óvjad ezt a népet!

Századok múltak el, mint futó pillanat.
Mit felelünk néked: hitünkből mi maradt?
Ha népedet kérded, magasból tekintve
Mennydörgő szavadra mit felelünk, Imre?

Imre:

— Nemzetemnek ajkán él-e az imádság?
Fordul-e Krisztushoz a buzgó kívánság?
A népemnek ajkán száll-e templom-ének
Vagy a magyar nemzet tagadásba téved?

Órzi-e örökét, amit rája hagytak:
Népek tengerében maradni magyarnak.
Nincsen nagy és kicsiny. Kiárad a csepp lét,
Széles szivárványnak színesíti cseppjét. —

Diák:

— Nagy feladat vár rád. Megtalálni végre,
Ami rád bízott, Isten teremtménye.
Magyar fiatalság, teljesüljön benned,
Ami a jövőnkben gyümölcsöt teremhet.

Megmenti a hite, ha hitét megóvja,
Dúsan ragyog kincse, ha nem tékozolja.
Hogyha hozzád fordul bízva és remélve,
Magyar fiatalság, Imre herceg népe!

Add, hogy István király intelmét kövessék,
Mi az ifjúságnak kemény kötelesség.
Nekünk is tanulság, bár Imrének írta
Atyai szívéből pergamen papírra.

Krónikás:

István király atyai intelmeiben foglalta össze az uralkodó
kötelességeit. Megértem és mélyen átérzem, hogy amit

csak Isten akarata megteremtett és elrendezett mind a kiterjedt égboltozaton, mind a kiterjedt földi tájakon, azt törvény élteni és tartja fenn. Ezért én sem restellem, szerelmes fiam, hogy neked még életemben tanulságokat, parancsokat, javaslatokat adjak, hogy velük mind a magad, mind alattvalóid életmódját ékesítsed, ha majd a legfőbb hatalom engedélyével utánam uralkodni fogsz.

István:

Édes fiam, hallgass atyád intelmére
Életednek útján, amely elkísérne.

Mindenek fölött áll Istennek törvénye,
Ki fényes csillagot rendezett az égre.

Királyi, hercegi hatalmat ő adhat,
Népeket indíthat keletnek, nyugatnak.

Így küldötte népünk Kárpát-medencébe,
Isteni parancsa teljesséjén végre.

Zöldellő kalásszal a síkság teremjen,
Zúgjon roppant erdő hatalmas hegyekben.

Nem kincs és gazdagság mindennek az ára:
Krisztushoz hajoljon népünk imádsága.

Hit, buzgó imádság: mutass példát ebben,
Elöl járj, ha várod, hogy néped kövessen.

Nemcsak a csatában kell, hogy elől menjen,
Buzgóságban példát király adjon szebben.

Kezedben ha lészen Krisztus-hitnek pajzsa,
Díszíti fejedet üdvösség sisakja.

Higgy az örök Úrban, ki mindent igazgat,
Egyetlen bírása hamisnak, igaznak.

Higgyél a Krisztusban, akit angyal hirdet,
Aki keresztjével, lásd, megváltott minket.

Isteni hatalom, végtelen, egyetlen,
Alázata győzött mégis a kereszten.

Királyi korona drágakővel ékes,
Mégis az alázat egyedül, mi fényes.

Atya, Fiú, s velük aki egy, a Lélek:
Dicső Szentháromság vezérelje lépted.

Rábízom népünket a szent Szűzanyára,
Járjon közbe értünk Krisztusnál fohásza.

Tiszteld Krisztust, a főt; szeresd az Egyházat,
Melynek ragyogása sötét ködöt áthat.

Amint az országot beosztottam rendre,
A tíz püspökséget fiam védelmezze.

Megóv az ereje, ha a hitet véded,
A hatalmas Isten legyen szövetséged.

Véssed az eszedbe: ki templomot épít,
Sziklakő-alapja bizalom és mély hit.

Bizalom tart össze népet és királyát,
Szolgáld, úgy uralkodj, ne vedd el jószágát.

Legyen az erényed türelem s alázat,
Ítélj irgalommal, ez megtartja házad.

Ne a fecsegőnek: bölcsnek légy barátja
És ha tanácsot ad, hallgass a szavára.

Tétlenség, tunyaság elkerüljön végleg,
Ezért imádkozzál, s gyümölcsöt hoz élted.

Isteni koronát, adjon bölcsességet,
Krisztusod erénnyel övezzen föl téged.

Krónikás:

Egyszer Szent István király fiával együtt imádkozni jött Szent Márton egyházába, amelyet Pannónia Szent Hegyén alapított, és a szerzetesek kiváló közösségével ékesített. A király, ismerve gyermeke jeles érdemeit, azt a tiszteletet adta fiának, amely őt megillette. Amikor ugyanis a testvérek körmenetet tartva kivonultak a király köszöntésére, tiszteletből a fiát küldte előre a köszöntésre. A gyermek Imre pedig eltelt a Szentlélekkel: az isteni kinyilatkoztatás megismertette vele mindegyikük érdemét, ezért kinek-kinek egyenlőtlenül osztotta a csókokat.

Szavaló:

Látogatni indul, egyházába térve
István király s Imre Szent Márton hegyére.

Apátságát István alapítá nemrég,
Kérve templomára Istennek kegyelmét.

Kolostor kapuja előttük kitárul,
Üdvözölni indul Mór testvér, apát úr.

És azokat, akik elébük siettek,
Csókjával köszönti a kis Imre herceg.

Kinek hármat-négyet, Mórnak hetet osztott.
Csodálkozik István: nem egyenlő a csók.

Véletlen-e? Okát kis Imrétől kérdi
És az Mór testvérnek érdemét dicséri.

Imre:

— Lélek súgja, apám, hogy övé az érdem,
Mert úgy él Mór testvér, egyszerű szegényen.

Jámborság, alázat, tisztaság, szelídség
Abban jár szüntelen: szolgának tekintsék.

Mert nem teszi magát soha a főhelyre,
Egyszerű koldust is kitüntet figyelme. —

Gondolkodik István. És éjjel, titokban
Templomba visszatér. Hát Mór virraszt ottan.

Megszólítja István, így teszi próbára,
Mert ez a hallgatás s imádság órája.

István:

— Mi a gondod, apát? Nem tudsz tán aludni?
Mi okod van, éjjel, a templomba futni?

Gyere táboromba! Mulató vitézek...
Adok kincset, barmot, legyen benne részed.

Visszatérhetsz aztán. Szerzetes magányod
Itt a kolostorban újra megtalálod. —

Ígér Mórnak kincset, királyi kegyelmet.
Mór nem válaszol rá: nem töri a csendet.

Ez az óra, mikor minden földi vágyak
Csak lebegő porrá és hamuvá válnak.

Nem is hallja Istvánt: félrefordul félig,
Az egyetlen Urat ajkai dicsérik.

Krisztusát szemléli, a keresztnek hősét.

Mór:

— Előtted csak porszem világi dicsőség!

Elmerült szemével rátekint Istvánra,
De nagyobb urat néz: a királyt nem látja.

Úgy tesz István, mintha haragudna érte.
Mór a fejét hajtja, nem válaszol mégse.

Aztán István király megvádolja zordul,
De Mór csak felsóhajt, Krisztusához fordul.

Rámosolyog István, átöleli végre.

István:

— Kiálltad a próbát, Krisztusnak vitéze!

És azután hosszan imádkoznak ketten.

Mór, István:

— Segítsd az országot, Isten az egekben.

Boldogságos Anya: tekintsél reája,
Borítsd rá köpenyed, ki elveszett, árva. —

S most válasz hallatszik a kérő imára:

Krisztus:

— Nem vész el, csak hogyha bévül van viszálya.

S mintha mosolyogna az isteni gyermek,
Templom kupolája hajnalfénnyel telt meg.

Rendelkezik István: s aztán nemsokára
Megszűnik Mór testvér kolostor-magánya.

Krisztushoz aki hű, király előtt érdem:

István:

— Mór apát mostantól püspök legyen Pécsen!

S kit Imre megjelölt, tiszteletét újra
Erősíti Pius, a pápai bulla.

Későbbben, amikor Velencei Gellért
Jeruzsálem helyett magyar földre megtért,

Pécsett legelőször Mór püspök fogadta
S hogy Istvánhoz menjen, a tanácsot adta.

Velencei Gellért így ért magyar földre,
Hamarosan ő lett Imre nevelője.

Krónikás:

Imrét gyermekkorában gondos felügyelettel nevelték, Gellért püspök volt a tanítója. Gellért Velence városában, patrícius családból született. Bolognában kiváló műveltséget szerzett, ezután a Szent György monostor apátja lett. A Szentföldre akart hajózni, azonban a tengeri viharok ebben megakadályozták. Ekkor Rasina apát tanácsára Magyarországra jött, István király rábízta Imre herceg nevelését. Az István király halálát követő pogány lázadásban vértanúhalált szenvedett. Gellért püspök belelátott az emberi lélekbe. A következő jelenetben megjósolja Imre herceg sorsát és a magyarság jövőjét.

Szavalo:

Elmúltak mind a hódító hősök,
De megmarad, ki hitet megőrzött.
Ki keresztjét úgy viselte, némán:
Megcsillan a múlt idők árnyékán.
Elvetett kő többet ér a kincsnél,
Szegletkő lesz, boltívtartó pillér.

Tengerárra bízta sorsát, nem félt,
Úgy indult el messze földre Gellért.
Tengerárra, viharos szelekre,
De ne hidd, hogy véletlen vezette.
Mert szívében élt szándéka Annak,
Ki vizeket és szeleket igazgat.
Tengerhullám így terelte félre,
Így történt, hogy végül célba ére.
Ez volt vágya: a Szentföldre menni,
Megváltója sírját felkeresni.
De intést hall:

(Isteni szózat):

— Célodat eléred,
 Keresztem vidd a magyar népnek.
 Azoknak vidd a Feltámadottat,
 Akik a pusztában vándoroltak.
 Öleli most Kárpátok karéja,
 Indulj, Gellért, e hazába még ma. —

Nyitott szívvel, úgy figyel a szóra,
 Legyen, ahogy Ura elgondolta.
 Hiszen Isten gondolata végül
 Minden, ami a világban épül.
 Nemzeteket ő tehet csak naggyá,
 Porrá hullik, hogyha hullni hagyná.
 Mint homokból épülne magasra,
 S széjjelfoszlik a pusztaság halma.
 Mit számít, hogy királyt, koldust rejtett
 És elvásik vasa a fegyvernek.

Indul hát, hogy ne nyugózza restség,
 Viszi Krisztus egyszerű keresztjét.
 Nem ezüstartal csillan és arannyal,
 Viszi bölcs és tanító szavakkal.
 Jó földbe hull, aranyló kalász nyit,
 Mert oktatja a magyar királyfit.
 Ágat oltott, mely Istennek tetszett,
 Hallgatja a szavát Imre herceg.

Gellért:

— Az egyszerű nép életét figyeld meg,
 Segíts rajta, s szíved kincset nyerhet.
 Nem dúsabb lesz: elvész az az ország,
 Hol a nép munkáját elorozzák.
 Mit ér, hogyha gazdagságod fénylik,
 Ha kifosztod arca verejtékét.
 Az uraság csak koporsó, festett,
 Csillogó máz, s ördögé a testek.

Az számít csak, mi Istenben élhet,
 Mert hősi a neki szentelt élet.
 Erőben mert magasra az nőhet,
 Akárcsak a sudara a tölgynek.
 Villám vágthat: nem árt neki semmi,
 Isten szavát ha lelkébe menti.
 Bár az ember pusztulásra termett,
 Krisztusában örök létet nyerhet. —

Mintha bánat forrása fakadna,
Csupa könny lett ekkor Gellért arca.
Megtelt szava titkos ihletéssel,
Mint hogyha a jövőt sejténé meg.
Óvó kézzel, sóhajtva parányit,
Maga mellé vont a királyfit.

Gellért:

— Lészen egykor lelkeken hatalmad,
Csillan híred, mint a tiszta harmat. —
Imre ekkor nagy-komolyan néze,
Gellért szavát véste az eszébe.

Gellért:

— Nem párája földi hatalomnak,
Mely az égbolt-ragyogásba olvad.
Olyan legyél, szívedet kitárván,
Egyszerűen tündöklő szivárvány.

Visszafénylik, bár magasra szállna
Karcú ívén a népednek álma.
Szomorúság, mely vigasztalást hoz,
Életsors, mely szeretettel áldoz.
Harcok közt légy békesség edénye,
Ragyogás, mely felszárnyal az égre.
És győzelem lesz a vesztesége,
Nem pusztul el, sorsát bármi érje.
Hazát adott hazámért cserébe,
Virágozzék Imre herceg népe!

Krónikás:

Imre herceg nem követhette apját a trónon, a bihari Igfon erdőben vadászat közben egy vadkan halálra sebezte, 1031. szeptember 2-án meghalt. A bihari Hegyközszentimrén Szent Imre emlékművet látogathatunk meg. Az Árpád-korban az erdőhöz vezető völgybejárónál épült fel a Szent Imre-apátság. Az új Szent Imre-szobortól nem messze két ágban ömlő, bővizű forrás található, a kúton felirat: Az Élet vize. A kút az ásványi lerakódásoktól piros színű, a mi történelmünkben ilyen az élet vize. Igyunk egy kortyot, adj erőt, őrizz bennünket is, Szent Imre herceg. A közelben fekvő szalárdi templomban Szent Istvánt és Szent Imrét ábrázoló freskót tártak föl. Imre herceget László király 1083-ban emeltette oltárra, akkor ez felelt meg a szentté avatásnak. István királyt és Gellért püspököt is ekkor avatták szentté. László királyt pedig III. Ce-

lesztin pápa 1192-ben iktatta a szentek sorába. A három Árpád-házi szentet templomainkban együtt ábrázolják, mint akik őrködnek a magyarság megmaradása fölött. Imre herceg nevét, emlékét a tiszteletére szentelt templomok és helységnevek őrzik. Marosszentimre templomának omladozó vakolata alól kibukkant a régi freskó maradványa, egy Krisztus-kéz. Nyaranta a református lelkipásztor fiatalokat gyűjt össze, akik segítenek a templom helyreállításában. Szent Imre öröksége nem pusztulhat el.

Diák:

A bennük virrasztó lélek,
Mert élnek a templomok,
Élnek.

Falaik meszelt fehérek
És élnek a templomok,
Élnek.

Elnémult a zsoltár, az ének,
De élnek a templomok,
Élnek.

Ha elhallgatsz, kövek beszélnek,
Mert élnek a templomok.

Imre:

Édes Jézus, egyetlen
Mennyei bizalom.
Hozzád futunk esengve,
Kínzattál nagyon.

Az mi bűnünk, felejtsed,
Az, ki sok vagyon,
Érinthessük kereszted,
Édes Ótalam.

Élnek.

Kitűnnek freskó-töredékek,
Mert élnek a templomok.
Élnek.

Porló falban képe reménynek,
Mert élnek a templomok,
Élnek.

Íve a Krisztus-kéznek,
Élnek a templomok,
Élnek.

Felejtsük el örökre,
Az, mi bűn vagyon.
Sebeinket kötözd be,
Örök nyugalom.

Szent véredből könny legyen
Megtört arcokon,
Sóhajodból kegyelem,
Örök vigalom.